

รูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*

THE MODEL OF TEMPLE MANAGEMENT: A CASE STUDY OF
WAT KAMPHAENG NUEA, BAN SING SUBDISTRICT,
PHOTHARAM DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระครูสันติภิธรรม (นพดล ภิธมฺโต)

Phrakhru Santtihiratham (Noppadon Thirasanto)

วัดกำแพงเหนือ ราชบุรี

Wat Kamphaeng Nuea, Ratchaburi

E-mail: M.A.Ratchaburi1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัด เปรียบเทียบความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยใน ส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชนใน ตำบลบ้านสิงห์ จำนวน 277 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทาง เดียว และใน ส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็น เครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการวัด ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัญหาอุปสรรค คือ เศรษฐกิจตกต่ำ ดังนั้น ควรดำเนินการ ก่อสร้างเสนาสนะเฉพาะที่จำเป็น เน้นการบูรณปฏิสังขรณ์ที่รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และผู้ บวชใหม่บางรูปไม่เคร่งครัด ดังนั้น ควรสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ผู้บวชใหม่ให้ ได้รับได้รับการศึกษาในระดับสูง

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารจัดการ; วัดกำแพงเหนือ

Abstract

The research title was to study the model of temple management, comparison of the opinions, problems, obstacles, and suggestions of the model of temple management: a case study of Wat Kamphaeng Nuea, Ban Sing Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province. It was the mixed research method that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 277 samples who were people at Ban Sing Sub-district. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, One-way Analysis of Variance and Least Significant Difference. The qualitative research collected data from the document and from 7 key informants and analyzed the data by content descriptive interpretation.

Findings were that the model of temple management, by overall, was at high level. Gender, education, occupation, and income were personal factors that caused the opinions to be different at the statistically significant level at 0.01. Problems and obstacles were the economic downturn. There should be construction of necessary religious buildings and preserve the arts and culture and ancient place as local heritages. Moreover, some new priests were not strict to the rules. There should support the monks, novices, and youths for high education.

Keywords: Model; Management; Wat Kamphaeng Nuea

บทนำ

ชนชาติไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาช้านาน โดยมีวัดเป็นสถานที่สำคัญ เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ เป็นสถานที่ที่ร่มรื่นร่มเย็นทั้งทางกายและทางใจซึ่งเหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม วัดเกิดขึ้นเพราะมีผู้เข้าใจธรรมชาติและชีวิต วัดจึงเป็นสัญลักษณ์ของความสงบร่มเย็นและความสะอาด หมู่บ้านแต่ละแห่งต่างก็มีวัดประจำหมู่บ้านของตน ยึดถือวัดนั้นว่าเป็นวัดของตน เป็นสมบัติร่วมกันของคนทั้งหมู่บ้านนั้น วัดแต่ละวัดจึงเป็นเครื่องรวมของสังคมย่อยสังคมหนึ่งเข้าให้เป็นหน่วยเดียวกัน (พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (พิพัฒน์ สุเมธโส), 2551)

การบริหารและจัดการวัด เป็นการทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีการจัดการ งาน เงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การดำเนินการภายในวัดเป็นไปอย่างราบรื่น เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยบุคคลเป็นผู้สร้างงานทำงานและแก้ไข (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2541) อย่างไรก็ตาม วัดหลายแห่งในปัจจุบันมุ่งพัฒนาด้านวัตถุ ด้านอาคารสถานที่

มากกว่าการพัฒนาบุคคล มุ่งสร้างวัดอุดมมงคล เครื่องรางของขลัง เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนไม่สามารถที่จะพึ่งตนเอง เมื่อได้ปัจจัยมาก็พัฒนาวัดให้ใหญ่โตเกินความจำเป็น เกิดความภาคภูมิใจว่าได้พัฒนาพระพุทธศาสนาอย่างดียิ่งแล้ว อันที่จริงหัวใจของพระพุทธศาสนาอยู่ที่การพัฒนาคนเป็นหลักสำคัญ การบริหารวัดมิได้เป็นไปในลักษณะองค์กรรวมของสงฆ์ แต่จะเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งทำให้ไม่มีพลังพอที่จะทำงานได้ทุกด้าน และเกิดความบกพร่องในการดำเนินงานได้ง่าย สมาชิกในวัดและประชาชนขาดความเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาวัดก็ไม่เต็มที่ การบริหารนั้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองอย่างยิ่ง วัดที่จะมีความเจริญได้นั้นจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ในทุก ๆ ด้าน (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), 2543)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดที่วัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัด และเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการวัด โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นสารสนเทศสำคัญอีกกรณีศึกษาหนึ่งสำหรับพัฒนาวัดตามอุดมคติ สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินงานวิจัย

1) รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2) กลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ มีประชากรเป็นประชาชนผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาในพื้นที่บ้านกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 898 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 277 คน ได้มาจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551)

การวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าคณะปกครองในพื้นที่ จำนวน 1 รูป กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ จำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ จำนวน 2 คน และกลุ่มนักวิชาการในพื้นที่ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 รูปหรือคน

3) เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ทั้งในลักษณะข้อคำถามปลายปิด และข้อคำถามปลายเปิด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนาสำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอนุมานสำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที ค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด ส่วนข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามปลายเปิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำเสนอในรูปแบบของตาราง

การวิจัยเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

(n = 277)

รูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี	4.54	0.401	มากที่สุด
2. ด้านการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม	4.43	0.399	มาก
3. ด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์	4.40	0.386	มาก
4. ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล	4.42	0.413	มาก
โดยรวม	4.45	0.338	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.338) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.401) ส่วนด้านอื่นที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ดังนี้ ด้านการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.399) ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.413) และด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.386)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษา วัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษา วัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	-11.490**	-	0.000	✓	-
อายุ	-	1.860	0.158	-	✓
การศึกษา	-	6.963**	0.001	✓	-
อาชีพ	-	5.542**	0.001	✓	-
รายได้	-	22.829**	0.000	✓	-

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษา วัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษา วัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 3 สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษา วัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
อุปสรรคจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบัน	ควรดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะเฉพาะที่จำเป็น เน้นการบูรณปฏิสังขรณ์ที่รักษาสีลปวัฒนธรรม อันถือเป็นมรดกที่แสดงถึงเอกลักษณ์ประจำถิ่น
ผู้บวชใหม่บางรูปไม่เคร่งครัด	ควรสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ผู้บวชใหม่ให้ได้รับความรู้ทางพระธรรมวินัยและข้อวัตรปฏิบัติ
ขาดการสนับสนุนการศึกษาอย่างต่อเนื่องแก่เยาวชน	ควรสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ตลอดจนเยาวชนในชุมชนอันเป็นที่ตั้งของวัดอย่างต่อเนื่อง
ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบคลังวัสดุที่ได้รับมอบหมาย อำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการ	ควรจัดบุคลากรเข้ามาดูแลรับผิดชอบคลังพัสดุอย่างเป็นทางการ

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ อุปสรรคจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบัน ผู้บวชใหม่บางรูปไม่เคร่งครัด ขาดการสนับสนุนการศึกษาอย่างต่อเนื่องแก่เยาวชน และ

ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบคลังวัสดุที่ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการ และมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะเฉพาะที่จำเป็น เน้นการบูรณปฏิสังขรณ์ที่รักษาศิลปวัฒนธรรมอันถือเป็นมรดกที่แสดงถึงเอกลักษณ์ประจำถิ่น ควรสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ผู้บวชใหม่ให้ได้รับความรู้ทางพระธรรมวินัยและข้อวัตรปฏิบัติ ควรสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ตลอดจนเยาวชนในชุมชนอันเป็นที่ตั้งของวัดอย่างต่อเนื่อง และควรจัดบุคลากรเข้ามาดูแลรับผิดชอบคลังพัสดุอย่างเป็นทางการ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี มีประเด็นน่าสนใจซึ่งนำมาอภิปรายผลการวิจัยไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี

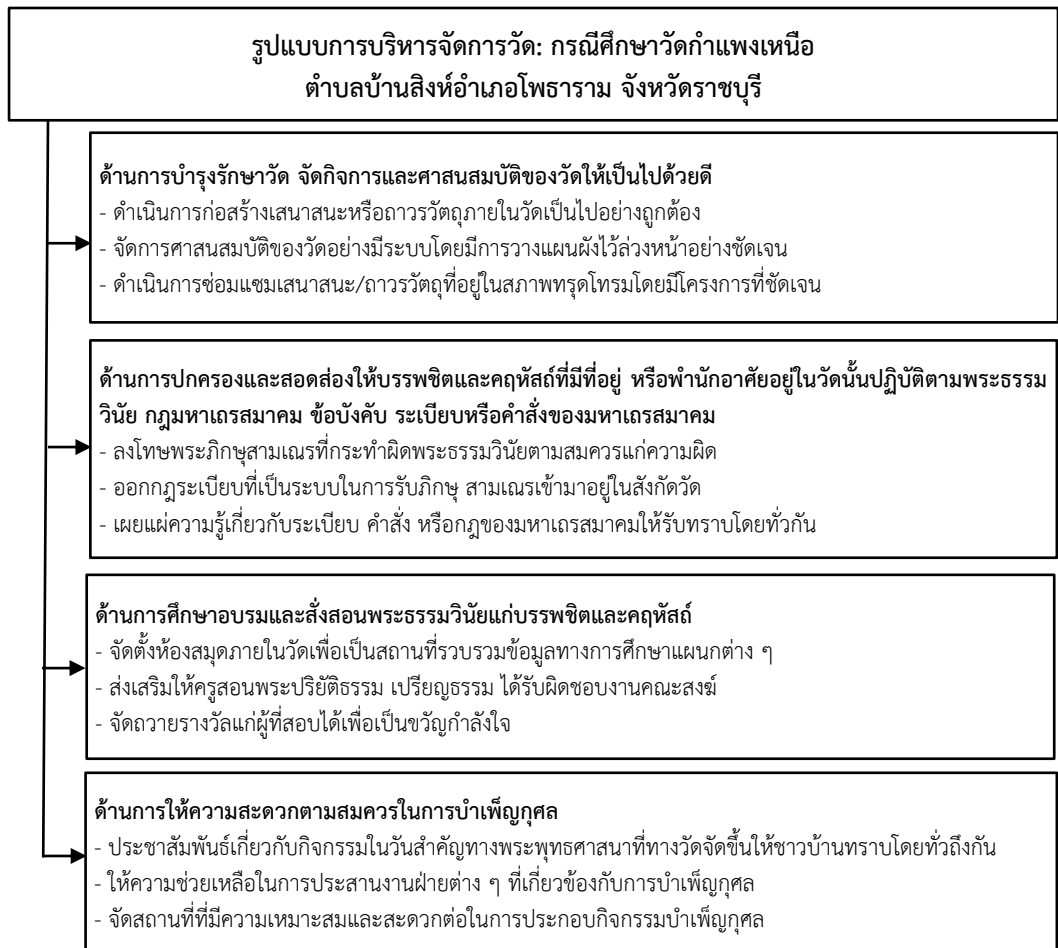
รูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่นที่เหลือ ได้แก่ ด้านการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม ด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี เป็นรูปแบบของการดำเนินงานภารกิจต่าง ๆ ของวัด เพื่อให้สามารถเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุ สามเณร ในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและประกอบกิจของสงฆ์ เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมและบำเพ็ญกุศลของพุทธบริษัททั้งหลายและเป็นสถานที่ในการให้การศึกษาอบรมขัดเกลาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการปกครอง สอดส่อง ดูแล ให้การศึกษาแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัด และให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลแก่ประชาชนทั่วไป การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นศูนย์กลางของการการเรียนรู้และพัฒนาคนและสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในทางโลกและทางธรรม พระสงฆ์สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ และประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดตามอัตภาพ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และประชาชน หรือความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับวัดจึงดำเนินไปได้ด้วยดี ดังกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับที่ พระครูเกษมสมุทฺธคุณ (ทองหล่อ เขมธมโม) (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอมืองสมุทรสงคราม จังหวัด

สมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ และยังสอดคล้องกับที่ พระครูวินัยธรรมสมชาย สุวิชาโน (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ และยังสอดคล้องกับที่ ชูติกาญจน์ ผลบุตร (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณี วัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า วัดในพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญที่การพัฒนาคนุญช้ทั้งพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา โดยมีเป้าหมายคือความเข้าใจในสิ่งที่ป็นและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบธรรมชาติตามความเป็นจริง จนสามารถพัฒนาตนเองและสังคมสู่ความเป็นอิสระจากทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเน้นการให้ความสำคัญที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้สามารถแก้ไขหรือเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้ นั้นเอง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด: กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการวัดตามข้อจำกัดด้านเพศ ข้อจำกัดทางสติปัญญา ข้อจำกัดตามความถนัดของบุคคล และข้อจำกัดตามความสามารถในการให้การสนับสนุน จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับที่ พระสมุห์เอก ชินวิโส (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ: กรณีศึกษาวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราขำอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามเพศ และรายได้ต่อเนื่อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับที่ พระครูวินัยธรรมสมชาย สุวิชาโน (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า วุฒิมการศึกษาสามัญ ส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับที่ พระปลัดมนต์ดก สุวโจ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า อาชีพ ส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโศกร จังหวัดราชบุรี ดังนี้

ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี คือ มีการดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะหรือถาวรวัตถุภายในวัดเป็นไปอย่างถูกต้อง มีการจัดการศาสนสมบัติของวัดอย่างมีระบบโดยมีการวางแผนผังไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน และมีการดำเนินการซ่อมแซมเสนาสนะและถาวรวัตถุของวัดที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม โดยมีโครงการที่ชัดเจน

ด้านการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม คือ มีการลงโทษพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดพระธรรมวินัยตามสมควรแก่ความผิด มี

การออกกฎระเบียบที่เป็นระบบในการรับภิกษุ สามเณรเข้ามาอยู่ในสังกัดวัด และมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระเบียบ คำสั่ง หรือกฎของมหาเถรสมาคมให้เป็นที่รับทราบโดยทั่วกัน

ด้านการศึกษาอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ คือ มีการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อเป็นสถานที่รวบรวมข้อมูลทางการศึกษาแผนกต่าง ๆ มีการส่งเสริมให้ครูสอนพระปริยัติธรรม เปรียญธรรม ได้รับผิดชอบงานคณะสงฆ์ และมีการจัดถวายรางวัลแก่ผู้ที่สอบได้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ

ด้านกาให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล คือ มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ทางวัดจัดขึ้นให้ชาวบ้านทราบโดยทั่วถึงกัน มีการให้ความช่วยเหลือในการประสานงานฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญกุศล อาทิ แม่ครัว พิธีกร เป็นต้น และมีการจัดสถานที่ที่มีความเหมาะสม/สะดวกในการประกอบกิจกรรมบำเพ็ญกุศล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรพิจารณาดำเนินการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะตามลำดับความจำเป็นก่อน-หลัง และเน้นการอนุรักษ์ศิลปกรรมดั้งเดิมไว้
2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรจัดพระพี่เลี้ยงคอยดูแล ช่วยเหลือ ภิกษุ สามเณร ผู้บวชใหม่เป็นการเฉพาะ ตามสัดส่วนและบริบทของวัด
3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร ได้เข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อเรียนรู้ศาสตร์สมัยใหม่ควบคู่ไปกับองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรจัดบุคลากรประจำ ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบคลังพัสดุของวัดอย่างเป็นทางการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการ การพัฒนาการดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับ เทคนิคการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในยุคโลกาภิวัตน์
3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับ มาตรการการอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลแก่ประชาชนในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

เอกสารอ้างอิง

- ชุตติกาญจน์ ผลบุตร์. (2557). *การจัดการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณี วัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บิสมิเนสอาร์แอนด์ดี.
- พระครูเกษมสมุทรรคุณ (ทองหล่อ เขมธมโม). (2554). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน. (2554). *ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2541). *คำวัด* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระปลัดมนต์ดก สุวโจ. (2554). *การบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (พิพัฒน์ สุเมธโส). (2551). *หลักการแนวคิดและวิธีการพัฒนาวัดพัฒนา 51*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2543). *การเมืองมิใช่เรื่องของสงฆ์*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- พระสมุห์เอก ชินวิโส. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ: กรณีศึกษาวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชาอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.